

Dragica Haramija
Maribor

KOMIKA V MLADINSKI PROZI DIMA ZUPANA

Opredeleitev pojma

Različni literarni teoretiki ločujejo pomen humorja in komike, vendar meja med njima ni povsem jasna. Pri nas se besedi uporabljata tako rekoč sinonimno, pogosto pa zanju zasledimo še en sinonim, to je smešnost.

Izraz komika večina teoretikov povezuje s komedijo in ga ob njej tudi razlagajo (npr. Bergson, Bahtin, Solar, pri nas Kmecl, Kos, Trdina). Vse te različne definicije pa imajo nekaj skupnih ugotovitev, ki jih lahko prenesemo tudi na preučevanje proznih besedil, čeprav o komiki govorijo praviloma v okviru komedije:

1. Literarni teoretiki najpogosteje ločijo tri vrste komike, to so karakterna, besedna in situacijska (Bergson, Trdina, Rečnik književnih termina), nekateri teoretiki pa ločijo še četrto vrsto, to je komika spletke (Solar), katere osnovni zaplet temelji na nerazumevanju, nesporazumu ali nepozornosti. V leksikonu *CZ Literatura* sta ob karakterni, situacijski in besedni komiki navedeni še telesna in repeticijska. Vendar lahko rečemo, da sta to le podvrsti komike, npr. repeticijska kot ponavljanje besed/besedila, situacije ali določene značajske poteze; telesna komika pa v vlogi poudarjanja karakterja ali situacije.
2. Komično najdemo zgolj v območju človeškega, kar pomeni, da moramo tudi na živalih in predmetih najti sledi človeškega, da bi nam delovale smešno.
3. Mnogih komičnih učinkov ni mogoče prenesti iz enega jezika v drugega, ker so odvisni od navad in idej določene družbe. Če hočemo smeh razumeti, ga moramo postaviti v njegovo naravno okolje, to je v družbo.
4. Komično ločimo glede na obliko (npr. karikatura), gesto (npr. avtomatizem), obleko/preobleko (npr. moda), položaj (npr. telesno nad duhovnim), delovanje, značaj in poved.
5. Komiko gradimo po treh osnovnih načelih:
 - s ponavljanjem (značajeve, besed, situacij),
 - z inverzijo (npr. situacij),
 - z interferenco (npr. zamenjava oseb, povedi).

Bergson v *Eseju o smehu* (1977) govori še o dveh pomembnih postopkih komičnega, to sta postopka marionete in snežene kepe. Pri prvem postopku opazimo, da se akter nesvobodno vede in uporablja klišeje v govoru, pri drugem postopku pa

opazimo učinek, ki narašča, medtem ko se širi, tako da vzrok, ki je na začetku neznan, v nujnem napredovanju pripelje k rezultatu, ki je zelo pomemben in hkrati nepričakovan.

Ob teh skupnih ugotovitvah lahko izpeljemo novo definicijo komike, ki upošteva tudi posebnosti mladinske književnosti. Torej: komično je tisto, kar zbujata smeh zaradi neskladja med videzom in resnico, to neskladje pa se kaže ob nepričakovanih dogodkih, jezikovnih deviacijah, nenaravnem vedenju literarnega lika, v nasprotju opisanega in resničnosti ter v pretiravanju. Komika je zelo relativna, saj so različnim ljudem smešne različne stvari. V mladinski književnosti moramo biti pozorni tudi na bralčevo/poslušalčevo starost, saj je od otrokove starosti odvisno, kaj je zanj smešno, in na okoliščine, tu pa mislim predvsem na realni čas, na splošni kulturni nivo družbe ter na socialni status otroka. Vsekakor pa komika, ne glede na okoliščine, starost in vrsto, ne sme biti zlobna (kar je lastnost ironije in satire).

Komično v mladinski književnosti

S komiko v mladinski književnosti sta se teoretično posebej ukvarjala Momo Čalenić in Rade Prelević, podrobne definicije komike pa najdemo tudi v leksikonih mladinske književnosti (npr. Humphrey Carpenter, Mari Prichard: *The Oxford Companion to Children's Literature*, 1987, *International Companion Encyclopedia of Children's Literature*, 1996; *Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur*, 1996), vendar so zelo podobne že zgoraj omenjenim.

Prelević v *Poetiki dječje književnosti* (1979) posebej poudari, da je humor otrokom zelo blizu, ker le-ti z drugačno logiko dojemajo stvarnost: »Specifična logika humorja se v nekem danem trenutku dotika specifičnosti otroške logike, zaradi tega pa je pravzaprav vsaka otroška pripoved hkrati tudi humorna.« (Prelević 1979: 114)

Momo Čalenić v delu *Književnost za decu* (1977) posveti posebno poglavje humorju v mladinski književnosti. Pravi, da se mladinska književnost tudi (vendar ne samo) po komiki razlikuje od splošne književnosti. V svojem delu govori o treh vrstah smeha, ki so ga odrasli že pozabili, in je blizu le otrokom:

- smeh iz zadovoljstva (npr. ob kopanju ali sladki jedi),
- smeh v igri (žoganje, lovljenje),
- smeh v videzu katarze (npr. ko se otrok ob prisotnosti odraslih začne nepričakovano smejati).

Čalenić dalje deli humor na več vrst:

- ko otroci preneseni pomen besed jemljejo dobesedno,
- anekdotska komika (nenaden preobrat),
- pavlihovstvo,
- naivnost,
- nonsesna komika, ki gradi na alegoričnosti vsebine,
- igra besed (zvočnost besed, ki nimajo semantičnega pomena; novotvorjenke; obrnjen besedni red; onomatopoija; večsmiselnost besed ali povedi...),
- antropomorfní položaj živali.

Čalenić pravi, da so najpogostejše teme otroškega humorja radovednost, hvalisavost, laž, lenoba, strašljivost, prepir, oponašanje in avanturizem. Še posebej pa imajo otroci radi, da so odrasli v mladinskih literarnih delih prikazani humorno (duhovitost, smešni postopki, nemogoče okoliščine). Humor v mladinski književ-

nosti pogosto izvira iz pisateljevega načina izražanja, opisovanja literarnih likov in dogodkov: »Mladinski pisatelj v svojem književnem izrazu vedno teži k neobičajnosti, zato uporablja pregovore, presenečenja, neverjetnosti, hiperbolične slike, naivnost, komentarje tistega, kar opisuje, in podobna sredstva, ki lahko zbujajo smeh. Vse to najpogosteje tvori njegov stil oseben, veder in komičen.« (Čalenić 1977: 142)

Komični elementi v delih Dima Zupana

Komične elemente bomo v štirih delih Dima Zupana (to so *Trije dnevi Dreka-pekca in Pukca-smukca*, *Tri noči Dreka Pekca in Pukca Smukca*, *Tri skrivnosti Dreka Pekca in Pukca Smukca*, *Tri zvezdice Dreka Pekca in Pukca Smukca*¹), opazovali po naslednjem postopku:

1. po kršenju lastnosti dobrega jezikovnega sloga (slovniška pravilnost, besedna čistost, natančnost, besedna uglajenost, jasnost izražanja, jedrnatost, lahkotnost izražanja, naravnost, ustreznost);
2. po vrsti komike (karakterna, situacijska, besedna);
3. po temeljnih stilističnih elementih;
4. po vrsti humorja in najpogostejših temah otroškega humorja, kot jih navaja Čalenić.

Pri KARAKTERNI komiki uporablja avtor nenaravnost v govoru (npr. pomanjševalnice, prenatrpanost izrazja), izogiba se besedne čistosti, predvsem kadar skuša poudariti negativne lastnosti književnih oseb (npr. s slengizmi, vulgarizmi, popačenkami).

Pri SITUACIJSKI komiki, ki izvira iz nesporazumov, presenečenj, zamenjav in zmešnjav, posega po nenatančnosti snovi in besed, nejasnem izražanju (kar pripelje do zapletov) ter neustreznosti (npr. z izbiro takšne socialne ali funkcijske zvrsti jezika, ki ne ustreza govornemu položaju ali socialnemu statusu književne osebe).

BESEDNA komika, le-ta izvira iz pomena besed, pa tako rekoč krši kar vsa načela dobrega jezikovnega sloga. Ob besedni komiki lahko izpostavimo še repeticijsko, ki z junakovim ponavljanjem besed, povedi ali delov besedila poskuša poudariti smešnost dogajanja.

V mladinski književnosti so temeljni stilistični elementi, ki zbujaajo komičnost, naslednji:

- pri glasovnih figurah sta najpogostejši aliteracija in onomatopoiija, pri besednih figurah pa se pojavljajo polisindeton, asindenton, gradacija (predvsem v smeri klimaksa v celotnem literarnem delu), hiperbola, ironija, paradoks (med povedanim in realnostjo), redkeje pa tudi oksimoron;
- med tropi prenesenega pomena besed se pojavljata predvsem komparacija ter fraza, pri zamenjanem pomenu pa so zelo pogoste vse tri njegove vrste, torej metonimija, sinekdoha in antonomazija.

¹ Zupan pojasnjuje v delu *Do zvezd in nazaj*, zakaj je prišlo do razlik v pisanju velike in male začetnice pri naslovnih junakih: »Z velikimi začetnicami so se poigrali lektorji, katerih mnenja o pravilnosti očitno niso bila usklajena [...]« (Golob 1995: 301). V članku bomo zaradi poenostavitve uporabljali imeni Drekec Pekec in Pukec Smukec.

Že v prvi knjigi, *Trije dnevi Drekeca Pekca in Pukca Smukca*, naletimo na književne osebe, ki bolj ali manj nastopajo v vseh štirih knjigah. Glavna junaka, Drekec Pekec in Pukec Smukec, ki sta stara približno enajst let, nista natančno opisana. Pravzaprav sta fanta, s katerima se lahko mladi bralec poistoveti, ker sta tako povprečna. Tudi Tina, Nikica, štrebar Jože, Tine Tevž, Andrej in druge književne osebe so čisto navadni otroci iz čisto navadne soseske. Odrasli, ki nastopajo v teh književnih delih, imajo predvsem karakterne slabosti, kot npr. maneken Jože in debeli Tone, ki sta, kot ugotavljata Drekec Pekec in Pukec Smukec, naravna sovražnika otrok; ali recimo vzgojitelji v koloniji na Debelem rtiču. Nastopajo pa tudi takšni odrasli, ki jih Drekec Pekec in Pukec Smukec spoštujeja, npr. Prijatelj, šolska kuharica gospa Berta (pri kateri dobita vedno repete, ker ji laskata, kako lepo ji uspevajo rože), ali pa na primer Tinina mama, Manca.

V prvih treh knjigah je dogajanje prestavljeno v Ljubljano, natančneje na Becirk. Naš plac (to je travnik, kjer igrajo nogomet) in Naš vrt (ki je pravzaprav mežnarjev vrt, vendar je zelo priročen za rabutanje) in Becirk zaokrožajo dogajalni prostor, ki se le izjemoma seli v bližnje kraje (npr. pot na Šmarno goro, na Bled, v Postonjsko jamo, končni izlet v Zagreb), v četrti knjigi pa je dogajanje postavljeno v kolonijo na Debelem rtiču.

Že v prvi knjigi dobimo KARAKTERNO predstavo o obeh glavnih junakih: *»Pukec Smukec je imel na hlačah dva žepa, kar je zelo praktično. Roke je zakopal do komolcev in se rahlo pozibaval. Drekec Pekec je imel samo en žep in je z drugo roko vse čas vrtal po nosu, kar je bilo tudi čisto v redu.«* (Zupan 1991) Ta del besedila se v povestih ponovi še nekajkrat, torej lahko govorimo o repeticijski komiki.

Kmalu tudi izvemo, kako sta Drekec Pekec in Pukec Smukec drug drugemu podelila bojno ime. *»Tako ime si lahko priboriš samo v bitki,«* je dejal Drekec Pekec. (Zupan 1991: 13)

Pukec Smukec je dobil svoje ime takole: *»Nekoč so šiškarji pripeljali na dvoboj svojega predstavnika. Bil je majhen in malo debelušen rdečelasec; če bi ga srečal na cesti, počenega groša ne bi stavil nanj. A izkazalo se je, da je bil strašen borec. Tudi stava je bila ogromna. Šlo je za čez petdeset frnikul in čez sto fuckov. Sodelovali so vsi mulci soseske in izpraznili vse zaloge, da so zbrali takšno bogastvo. Borba je trajala več kot eno uro in bilo je za dva razreda gledalcev. Sodili so trije in Drekec Pekec je bil glavni sodnik. Sojenje ni bilo tako enostavno. Včasih si kakšnega ugotovil samo z vonjem, ker se ga sploh ni slišalo. Drekec Pekec je bil strokovnjak in ni nobenega spregledal. A za Pukca Smukca se ni bilo bati. Njegovi puki so bili jasni in zvonki. Prave umetnine. Ko je minila ura tistega dvoboja, jih je rdečelasi spuščal čedalje bolj na tanko in bilo je pričakovati, da bo nastopila kriza. Po kakšni uri in deset minut se je končno podelal. Veselje je bilo nepopisno in je trajalo do devetih zvečer. Vsaj deset mulcev je bilo fasanih, ker so prišli tako pozno, a ni bilo nobenemu žal. Tudi Drekec Pekec je dobil eno okoli ušes.*

To je bil tudi dan, ko je Drekec Pekec pred vsemi slavnostno podelil prijatelju novo častno bojno ime: Pukec Smukec. Od takrat so ga vsi klicali samo tako, Pukec Smukec. Veličasnno.« (Zupan 1991: 20–21)

Drekec Pekec pa je dobil svoje ime takole: *»Kot na znak štarterja sta jo fanta ocvrla okoli kandelabra na ozko zavito stezo, ki je vodila v podmostovje. Ta steza je bila lahko zelo neprijetna. Obrasla je bila s koprivami in če te je na ovinku malo zaneslo, so te neusmiljeno opekle. Pa še ena velika neprijetnost je prežala na tej potki;*

če je kdo počepnil, se ga ni videlo. To so včasih izkoristili nemarni ljudje in na potki opravili tisto potrebo, ki jo spodoben človek opravi na stranišču. In tako se je zgodilo, da je Drekcū Pekcu, ko še ni imel bojnega imena, spodrsnilo na takem proizvodu človeške nemarnosti in se je po riti popeljal med koprive. Posledice so bile katastrofalne. Sam ni vedel, ali bolj smrdi ali pa ga bolj skelijo opekline od kopriv. Bil je res strašen ranjenec. Ampak držal se je junaško. Tudi zajokal ni. In Pukey Smukec mu je podelil častno bojno ime Drekec Pekec. Na to ime je bil zares ponosen.» (Zupan 1991: 14)

To je le nekaj primerov karakterne komike, ki je v vseh štirih povestih o Drekcū Pekcu in Pukcu Smukcu res pogosta. Posredno opisujejo karakterje tudi pridevki maneken Jože, debeli Tone, štrebar Jožek, ki o nosilcih pridevkov kar precej razkrivajo.

Zelo pogosta je tudi SITUACIJSKA komika. Le-ta se rada navezuje na besedno komiko, tako da skupaj učinkujeta še bolj smešno. Pri situacijski komiki je najpogostejši način gradnje, ki ga uporablja Zupan, t.i. snežena kepa, kot to imenuje Bergson. Primeri:

»Ker Drekec Pekec in Pukey Smukec nista šla na kosilo, sta stavila, da bosta tepena. »Danes jih bom pa pošteno fasa!,« je začel Pukey Smukec. Vedel je, da isti problem gloda tudi prijatelja. Kadar je kakšno ušpičil, ga je ponavadi mama nabila s ta veliko kuharico. »Potolaži se,« je kisló odgovoril Drekec Pekec, »z mamó sva že domenjena, da me priporoči pri očetu.« »Pazi, da se ne začneš dreti pred tretjim udarcem,« je opozoril Pukey Smukec, »te takoj pogruntajo.« »Ja,« je odgovoril Drekec Pekec, »najbolje je šele pri tretjem, četrtem.« Hodila sta bolj počasi, ni se jima šlo domov. »Samo toliko da veš, jaz dobim dvojno porcijo,« je zopet začel Pukey Smukec, »saj vidiš kako blaten sem.« »Ni govora,« se je branil Drekec Pekec, »mama mi že kakih deset dni obljublja tepežni dan. Danes ima sijajno priliko.« Pukey Smukec se je sunkovito ustavil. Užaljeno je začel: »Ti ne poznaš moje mame. Stavim pet fuckov, da jih bom dobil več kot ti.« »Velja,« se je prepričan v svojo zmago takoj strinjal Drekec Pekec, »zraven pridam še tri frnikole.«

Podala sta si roki in presekala. »Samo glej, da boš natančno štel batine,« je pripomnil Pukey Smukec. »Normalno, saj si vendar stavil z Drekcem Pekcem,« se je glasil odgovor. (Zupan 1991: 72–73)

Usoda se je zasukala drugače in fanta nista bila tepena. Imela sta srečo, kajti nihče od njiju ni izgubil stave, dokler pa tega nista vedela, sta se zelo grizla. Drekec Pekec je npr. mislil takšne misli: »Težko se je zanesti na starše, ko so tako muhasti.« (Zupan 1991: 75)

Ali pa v Treh nočeh, ko Drekec Pekec, Pukey Smukec in Tina ostanejo v Zagrebu na železniški postaji, ker so zamudili vlak za Ljubljano, s katerim so se odpeljali njihovi sošolci domov s končnega izleta. Pred izletom si je Pukey Smukec prvič v življenju lahko sam kupil nove čevlje, le-ti pa »/.../ niso bili samo zelo rumeni, ampak so skrivali še cel kup zelo neprijetnih skrivnosti. Predvsem so bili zelo trdi in tudi malo pretesni so bili, najhuje pa je bilo, da so to pokazali šele v Zagrebu in so Pukcu Smukcu postopoma, vendar vztrajno, popolnoma uničili končni izlet.« (Zupan 1993: 52)

V Treh zvezdicah Dreka Pekca in Puka Smuka beremo: »Kot se dostikrat dogaja v življenju, sta Drekec Pekec in Pukey Smukec z grozo ugotovila, da se stvari same od sebe sučejo v popolnoma napačno smer. V približno pol ure je postalo mo-

dero zanimati se za *Debeli rtič*.« (Zupan 1995: 13) Torej Zupan po načelu snežene kepe gradi (nezanimanje – zanimanje – pretirano navdušenje) interes otrok za kolonijo. Sproži jo Tinina pripomba, da bo mogoče šla v kolonijo, na koncu se vsi mulci iz Becirka prijavijo za letovanje. Hkrati uporabi Zupan tudi gradacijo v smeri klimaksa.

V koloniji sta Drekec Pekec in Pukec Smukec kaj hitro našla vinograd z zelo kvalitetnim grozdem, vendar ju je lastnik kmalu ujel pri kraji. O kraji grozdja je povedal vzgojitelju Alešu, ta pa je fantoma naložil kazen, da morata pobrisati ves jedilni pribor, ki ga je bilo *»/.../ kot da bi se celo Slovensko primorje hranilo na Debelem rtiču.«* (Zupan 1995: 43) In ko sta Drekec Pekec in Pukec Smukec zagledala goro jedilnega pribora, je bil vzgojitelj Aleš zelo zadovoljen z izrazom na obrazih obeh fantov. Vendar se dečka nista pustila zместi. Drekec Pekec si je namreč izmislil zelo uspešno metodo brisanja jedilnega pribora, ki jo na Debelem rtiču še zdaj imenujejo metoda Drekeca Pekca. Metoda je podana v obliki nekakšnega recepta, zato Zupan preskoči iz umetnostnega jezika v neumetnostno socialno zvrst jezika, ki deluje še posebej smešno ravno zaradi menjave jezikovne zvrsti. Metoda je takšna: *»Če hočemo uspešno izpeljati zadevo, potrebujemo tri stvari:*

Prvič – dve odeji, barva ni pomembna.

Drugič – nekaj rjuh, po možnosti sveže, ni pa nujno.

Tretjič – prostor dovolj velik, da se razgrne odeja.

Ko imamo vse našteje sestavine, najprej razgrnemo odejo, jo lepo poravnamo, tako da ni gub, nato čeznjo razgrnemo rjuho in jo prav tako poravnamo. Na dobljeno belo površino natresemo jedilni pribor. Pozor! Paziti moramo, da je pribor enakomerno razvrščen po celi rjuhi in to samo v eni plasti, torej ne preredko in ne predebelo. Ko smo se prepričali, da je pribor natresen natančno po navodilih, ga prekrijemo z novo rjuho in jo natančno poravnamo, čez pa pregrnemo še drugo odejo. Tako smo dobili v strokovnem žargonu mulcev z Debelega rtiča sendvič. Nato se spravimo na vse štiri in približno osem minut brzimo prek odeje. Zraven mešamo z rokami po podlagi, da se pribor čim bolj drgne ob rjuhi. Po osmih minutah odgrnemo zgornji sloj sendviča, poprimemo spodnjo rjuho za konce in dvignemo, tako da se ves pribor usuje na sredo. In to je vse. Po takšnem brisanju se pribor sveti kot bi prišel iz polirnice. Za naslednje brisanje po potrebi zamenjamo rjuhi, odvisno od tega, kako moker je bil pribor in koliko je namočil rjuhi. Zdaj pa še nekaj stranskih napotkov. Kje dobiti rjuhe, recimo ob deževnem vremenu, ko se perilo ne suši na vrveh? Pravijo, da je v takih primerih Drekec Pekec priporočal dve možnosti:

Prvič – potegne se jih s postelj.

Drugič – če to ni mogoče, ker so spalnice zaklenjene, se jih sune iz shrambe za umazano perilo. Ta praviloma ni nikoli zaklenjena, je pa to res izhod v sili.« (Zupan 1995: 45–46) Vzgojitelji so se zelo čudili, kako je dečkoma uspelo tako hitro pobrisati ves pribor, zato se iz tega pojavi pedagoško vprašanje, ki nujno potrebuje odgovor, za katerega se žrtvuje vodja tabora, Mara.

BESEDNA komika je v delih Dima Zupana pogosto grajena na tropih zamenjanega pomena besed (npr. takšni sta tudi bojni imeni glavnih književnih junakov), na besednih figurah (predvsem hiperbola: *jedilnega pribora je bilo toliko, kot da bi na Debelem rtiču jedli vsi z Obale*; ironija: *vsak sta prejela eno srednje močno brco za na pot in sta dostojanstveno odkorakala*; paradoks: v navedku, ko sta Drekec Pekec in Pukec Smukec stavila, kateri bo bolj tepen; elipsa: *po vrsti je moral vsak enega*

spustiti) in tropih prenesenega pomena besed (komparacija: *sta planila kot blisk*; fraza: *na pol zastonj*; *glej ga zlomka*) ter zamenjanega pomena besed (metonimija: *butelj*, *debeluhar*, *prekla*; sinekdoha: *v vsako stvar je vtikal svoj štorasti nos*).

Najžlahhtnejši elementi besedne komike so položeni na jezik Drekca Pekca, ki nima nič kaj lepega mnenja o štrebarju Jožku: »*Poslušaj, štrebar Jožek, če ti misliš, da si samo toliko butast, kot ti misliš, da jaz mislim o tebi, si se presneto zmotil.*« (Zupan 1991: 22)

Ali pa: »*Jožek, ti si genijalec. Napaka pri tebi je samo, da vse slabe stvari opraviš dobro.*« (Zupan 1995: 19)

V Treh skrivnostih pride na postajo poleg Nikice in Tine (na avtobusni postaji že čakata Drekec Pekec in Pukec Smukec) tudi Tinina mama. Fantoma se zdi, da mama Manca ne more z njimi na Bled in zelo jezna sta, da je Tina povedala mami, kam gredo. »*Oprostite, gospa Manca,*« je dejal Pukec Smukec, *ki mu je šlo kar na jok, »midva nimava nič osebno proti vam, samo vi tega ne morete razumeti, kaj pomeni zakleniti skrivnost s prisego v sebi in potem to poteptati.*« (Zupan 1994: 110) Drekcu Pekcu in Pukcu Smuku se namreč zdi, da je gospa Manica »že dolgo preveč odrasla«, da bi lahko razumela otroke, vendar se izkaže, da to ni res.

Bebo je na tekmovanju v taboru požrl tri deževnike, s čimer je izzval vsesplošno odobravanje ta malih: »*Menda ima vsak človek v življenju kdaj svojih pet minut, in če to drži, potem je Bebo svoje pravkar porabil.*« (Zupan 1995: 111)

Drekec Pekec ima o vzgojitelju Alešu takšno mnenje: »*Pusti ga, saj vidiš, da ni čisto gladek, da se ga primerjat z nami, otroki.*« (Zupan 1995: 108)

Otroci v Zupanovih delih uporabljajo pogovorni jezik, ki že sam po sebi v knjižni obliki deluje smešno (*ta mali, ni čisto gladek, butast...*). Pogosto tudi elipsa učinkuje pogovorno (*Včasih si kakšnega ugotovil samo z vonjem /.../*).

Predvsem pa Zupan, ne glede na vrsto komike, izvrstno izrablja teme, ki so otrokom smešne: hvalisavost štrebarja Jožka, prepire med otroki na Becirku, opo-
našanje odraslih in razkrinkavanje njihovih laži ter željo po vedno novih dogo-
divščinah.

Najpogostejši stilni rekviziti komike v Zupanovih delih pa so komparacija, retorične figure in dialogi.

Povzetek

Literarni teoretiki komiko zelo različno definirajo, zato smo, ob upoštevanju posebnosti mladinske književnosti, izpeljali iz že obstoječih definicij novo: komično je tisto, kar zbuja smeh zaradi neskladja med videzom in resnico, to neskladje pa se kaže ob nepričakovanih dogodkih, jezikovnih deviacijah, nenaravnem vedenju literarnega lika, v nasprotju opisanega in resničnosti ter v pretiravanju. Komika je zelo relativna značilnost književnega dela, zato moramo ob preučevanju le-te upoštevati tudi bralčevo starost in okoliščine (zgodovinski čas, kulturni nivo, socialni status bralca).

Pri preučevanju komičnih elementov v štirih mladinskih delih Dima Zupana (*Trije dnevi Drekca Pekca in Pukca Smukca*, *Tri noči Drekca Pekca in Pukca Smukca*, *Tri skrivnosti Drekca Pekca in Pukca Smukca*, *Tri zvezdice Drekca Pekca in Pukca Smukca*) nastopajo vse tri vrste komike, ki jih avtor uporablja na ravni povedi,

posameznih odstavkov, nekateri komični elementi pa zaznamujejo celotna besedila. Karakterna komika je izražena že z metaforičnimi poimenovanji književnih oseb, situacijska predvsem z uporabo ironije, gradacije, paradoksa in sinekdohe, besedna komika pa je grajena tako rekoč s pomočjo vseh tropov in figur ter z namernim kršenjem lastnosti dobrega jezikovnega sloga.

Viri:

- Dim ZUPAN 1993: *Tri noči Drečka Pekca in Pukca Smukca*. Ljubljana: MK (Pisanice).
Dim ZUPAN 1994: *Tri skrivnosti Drečka Pekca in Pukca Smukca*. Ljubljana: MK (Pisanice).
Dim ZUPAN 1995: *Tri zvezdice Drečka Pekca in Pukca Smukca*. Ljubljana: MK (Pisanice).
Dim ZUPAN 1991: *Trije dnevi Drečka Pekca in Pukca Smukca*. Ljubljana: MK (Pisanice).

Literatura:

- Henri BERGSON 1977: *Esej o smehu*. Ljubljana: Slovenska matica.
Momo ČALENIĆ 1977: *Književnost za decu*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
Berta GOLOB 1995: *Do zvezd in nazaj*. Ljubljana: MK.
Matjaž KMECL 1996: *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Založba M&N.
Janko KOS 1995: *Očrt literarne teorije*. Ljubljana: DZS.
Literatura 1977: *Leksikon CZ*. Ljubljana: CZ.
Rade PRELEVIĆ 1979: *Poetika dečje književnosti*. Mostar: Mala biblioteka (Pogledi).
Milivoj SOLAR 1977: *Teorija književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
Silva TRDINA 1961: *Besedna umetnost II*. del. Ljubljana: MK.

Summary

COMIC IN THE CHILDREN'S PROSE OF DIM ZUPAN

Literary theorists define comic in many different ways. Therefore, considering the specialities of children's literature, we have derived (from the already existing definition) a new one: comic is everything causing laughter due to inconformity between image and truth, which is shown at unexpected events, linguistic deviations, unnatural behaviour of a literary character opposed to the described and the truth, and in exaggerating. Since comic is a very relative characteristic of a literary work, we have to (while studying it) considerate a reader's age and the circumstances: historic time, cultural level, a reader's social status.

The studying of comic elements in four children's books by Dim Zupan (*»Trije dnevi Drečka Pekca in Pukca Smukca«*, *»Tri noči Drečka Pekca in Pukca Smukca«*, *»Tri skrivnosti Drečka Pekca in Pukca Smukca«*, *»Tri zvezdice Drečka Pekca in Pukca Smukca«*) reveals all three types of comic, the author uses on a sentence and a paragraph level, while some comic elements mark the whole texts. The comic of nature is already expressed in metaphorical names literary personae have, the comic of situation mostly in the use of irony, gradation, paradox and synecdoche, while the comic of words is literally built with the help of all tropes and figures and intentional violation of a good linguistic style.

Prevod/Translated by: *Bojana Panevski*